

1. Nazwa przedmiotu : Turystyka uzdrowiskowa

2. Temat zajęć : **Środowisko przyrodnicze a funkcjonowanie uzdrowisk**

3. Cel zajęć : zapoznanie studentów z zagrożeniami środowiska naturalnego obszarów chronionych jakim są uzdrowiska

4. Zadanie studentów : poznać materiał w stopniu umożliwiającym zaliczenie wykładów

Rozwój turystyki uzdrowiskowej jest zależny od atrakcyjności środowiska biotycznego i abiotycznego. Do części abiotycznej środowiska można zaliczyć także budynki użyteczności publicznej, należące do infrastruktury turystycznej, podnoszące efektywność gospodarowania, co z kolei wpływa na zwiększenie wpływów z turystyki.

Niezmiernie ważne jest zatem utrzymanie odpowiednich proporcji między strategiami gospodarczymi regionu a chłonnością turystyczną terenów.

Przekroczenie granic „wyznaczonych” przez środowisko naturalne może skończyć się w krótszym lub dłuższym czasie zanikiem funkcji turystycznej na danym terenie i degradacją naturalnych cech regionu wynikającą z nadmiernie rozbudowanej infrastruktury.

Stan środowiska naturalnego a także bogactwo i jakość źródeł wykorzystywanych w terapii, warunkują istnienie uzdrowiska i spełnianie norm warunkujących jego utrzymanie.

Należy zatem zawsze brać pod uwagę chłonność turystyczną pojmowaną jako liczbę turystów przebywających jednocześnie na danym obszarze, nie powodując dewastacji środowiska naturalnego.

Miejscowości uzdrowiskowe powinny zapewnić kuracjom i turystom optymalne warunki wypoczynku i terapii a to jest związane z zapewnieniem spokoju, umożliwieniem korzystania z walorów przyrodniczych i terapeutycznych miejscowości a także poznania i kontemplowania uroków zabytków architektury czy budownictwa współczesnego.

Chęć powiększania wpływów z rozwoju turystyki jest często tak silny, że nadmierny rozwój gospodarczy, mający dać większe zyski, często zagraża utrzymaniu homeostazy przyrodniczej.

Na terenach uzdrowiskowych działają nie tylko przedsiębiorstwa związane z aktywnością terapeutyczną, ale także inne, mające często znaczny wpływ na ekosystem obszaru. Władze gmin uzdrowiskowych muszą jednak pamiętać o priorytetach jakie

muszą panować w uzdrowisku i przede wszystkim dbać o zachowanie oryginalnych walorów środowiska.

Każde uzdrowisko podlega prawnej ochronie, która powinna zapobiegać możliwym przemysłowym degradacjom, ale brak dojrzałej świadomości ekologicznej może doprowadzić do obniżenia walorów środowiska.

Do czynników powodujących największą degradację środowiska uzdrowisk należą:

- brak kanalizacji miejskiej, oczyszczalni ścieków, wadliwa gospodarka odpadami
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych
- niekontrolowany rozwój zabudowy miejscowości
- brak konsekwencji w przestrzeganiu zakazów lokalizacji w strefie A obiektów uciążliwych
- w większości uzdrowisk- brak ogólnie dostępnych, publicznych sanitariatów o odpowiednim standardzie
- wadliwa lokalizacja zakładów przemysłowych, czasami w samym uzdrowisku, a często w niewielkiej od niego odległości
- urbanizacja ułomna polegająca na niedostosowaniu ilości miejsc hotelowych (przerost bazy hotelowej) nad infrastrukturą miejską – towarzyszącą

Utratą walorów leczniczych ze względu na zanieczyszczenie wód mineralnych są między innymi uzdrowiska – Nałęczów, Szczawno-Zdrój, Rymanów-Zdrój, Iwonicz-Zdrój, Busko-Zdrój i Krynica-Zdrój.

We wszystkich polskich uzdrowiskach stwierdzono zwiększenie zanieczyszczenia powietrza związkami siarki, co wynika z wykorzystania węgla do ogrzewania domów, budynków sanatoryjnych i hoteli. Podobnego źródła są pyły zawieszone w powietrzu, stanowiące zagrożenie zdrowia wczasowiczów i kuracjuszy.

Do najbardziej zagrożonych zapyleniem i zasiarczeniem należą uzdrowiska górnośląskie, część sudeckich. Zwiększa się zagrożenie w uzdrowiskach kujawskich i nadmorskich.

Większość polskich uzdrowisk jest narażona na zwiększenie zanieczyszczenia powietrza, przekroczenie norm zanieczyszczenia hałasem i brak sensownej gospodarki odpadami. Jest to jednoznaczne z istnieniem zagrożenia dla podstawowych surowców leczniczych i walorów turystycznych.

Uzdrowiska to najczęściej małe i średnie miasta, które z racji walorów przyrodniczych nabyły statut uzdrowiska, jednak cechy urbanizacyjne i wynikające z funkcji mieszkalnej stwarzają ograniczenia dla optymalnego funkcjonowania lecznictwa uzdrowiskowego. Prawie wszystkie miejscowości uzdrowiskowe są pozbawione oczyszczalni ścieków, lub istniejące są niewydolne; większość uzdrowisk używa paliw kopalnych do ogrzewania.

Władze miejscowości uzdrowiskowych, zarządzający uzdrowiskami, turyści i kuracjusze powinni mieć świadomość bezcennej wartości środowiska naturalnego. Wykształcenie świadomości ekologicznej w zakresie turystyki uzdrowiskowej tak dużej grupy społecznej jest trudne i bardzo długotrwałe, jednak społeczeństwo powinno mieć świadomość że:

- środowisko przyrodnicze i społeczne jest najważniejszym zagadnieniem współczesnego życia, a prawidłowe funkcjonowanie grupy społecznej zależy od stanu środowiska przyrodniczego, które może być degradowane (lub nie) przez korzystających z niego ludzi
- turyści, kuracjusze, władze regionu, usługodawcy muszą znać problemy środowiska i świadomie działać w zakresie jego ochrony
- stosując różne metody edukacyjne należy zmniejszyć rozdźwięk między świadomością ekologiczną a postępowaniem ekologicznym podmiotów turystyki

Najbardziej rozpowszechnioną formą zarządzania środowiskiem w turystyce są wskaźniki określające granice korzystania ze środowiska przyrodniczego przez turystykę. Wynikają one z maksymalnego dopuszczalnego obciążenia środowiska ruchem turystycznym.

Rozwój turystyki z pewnością przyczynia się do korzystnych skutków gospodarczych, ale musi on być utrzymany w granicach wynikających z ochrony przestrzeni turystycznej, polegającej między innymi na:

- usuwaniu zanieczyszczeń powietrza i wód
- ograniczenia wytwarzania i emisji hałasu
- ochronę zasobów flory i fauny
- tworzenia obszarów lecznictwa uzdrowiskowego, tworzenia rezerwatów, obszarów chronionego krajobrazu, parków narodowych, krajobrazowych
- ochronę pomników przyrody
- ograniczenia ruchu turystycznego do dopuszczalnej chłonności turystycznej

Branża uzdrowiskowa postuluje opracowanie narodowego programu ochrony środowiska w uzdrowiskach z koniecznym finansowaniem z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Pomoc finansowa powinna pochodzić także z budżetów regionalnych i dotacji UE.

Zachwianie równowagi ekologicznej większości uzdrowisk polskich wymaga natychmiastowej rehabilitacji środowisk miejscowości uzdrowiskowych i zgodnie z prawem dotyczącym stref ochronnych (na równi z parkami narodowymi) ścisłego egzekwowania przepisów przez wszystkie podmioty.

Rozwój turystyki uzdrowiskowej powinien uwzględnić nowoczesne zasady ochrony środowiska i zarządzania jego zasobami. Ochrona środowiska uzdrowisk powinna mieścić się w koncepcji ekorozwoju, obejmującej rozwój społeczny i gospodarczy zależnie od uwarunkowań naturalnych, uwzględniających ochronę środowiska, szczególnie jego walorów unikatowych na danym terenie.

Działalność turystyczna i uzdrowiskowa powinny być zintegrowane z celami ochrony przyrody. Do realizacji tego ważnego zadania jest niezbędna zintegrowana działalność edukacyjna na każdym etapie kształcenia. Edukować należy także turystów przyjeżdżających do uzdrowisk jak i lokalną społeczność.